

РЕЦЕНЗИЯ

**на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна
степен „доктор”**

на д-р Стела Петрова Дикова

на тема „ Епидемиология на амблиопията”

научен ръководител доц. Виолета Силви Чернодринска

Заповед на Ректора на МУ София № РК 36- 1227/ 23.07.2018 г.

от

Проф. Ива Тодорова Петкова, д.м.,

Катедра по офталмология, МУ София

Проблемът с увреждането на зрението при деца е изключително важен и приоритет на всяко цивилизовано общество е осигуряването на условия за превенция, ранно диагностициране и ранно лечение на заболяванията, които водят до нарушение на зрителните функции при децата. Амблиопията е едно от тези заболявания, които при наличието на добра организация от страна на здравните институции, би могло да бъде навреме разпознато, лекувано и в значителна степен да бъдат ограничени неблагоприятните последици за засегнатите лица. В последните години в страната се обръща все по-голямо внимание на проблема, извършени са няколко локализирани проучвания, осъществени са няколко кампании в различни райони за профилактични прегледи на деца в предучилищна и ранна училищна възраст. Те обаче не дават цялостна представа за епидемиологичната картина в България, което е от изключителна важност, за да може да се изготви единна стратегия и програма за превенция на амблиопията. С тази задача се е заела д-р Дикова. Проучването е планирано съвместно със статистик, така че получените резултати да бъдат статистически достоверни за цялата популация и е проведено в няколко района в периода 2015-2017г.

Д-р Стела Петрова Дикова е завършила средното си образование в Национален учебен комплекс по култура с лицей за изучаване на италиански език и култура - Горна баня, София през 2000г., а през 2010г. се дипломира като магистър по медицина в МУ София. Специализацията си по очни болести приключва през 2016 г., като още по това време започва усилено да работи в областта на детската офталмология. През 2015 г. започва разработването на настоящия дисертационен труд като първите две години са посветени на провеждането на профилактични прегледи на деца между 4 и 10 години в шест района на страната. Д-р Дикова владее отлично италиански и английски езици и има добра компютърна грамотност.

Дисертационният труд „Епидемиология на амблиопията” е разработен на 120 страници, от които: литературен обзор – 47 стр., цел и задачи – 1 стр., материал и методи – 13 стр., резултати и обсъждане – 24 стр., изводи – 2 стр., приноси от дисертационния труд – 3 стр., 29 таблица и 8 фигури. Използваните литературни източници са 167, от които 23 от български автори.

Литературният обзор започва с кратко изложение на някои анатомични и функционални особености на зрителния анализатор в различните периоди на детската възраст и методите на изследване на зрителните функции при деца. Подчертана е разликата в подхода при деца във вербална и невербална възраст и трудностите при работа с втората група. Следва подробно описание на същността на амблиопията – дефиниция, видове амблиопия, патогенеза, критерии за поставяне на диагнозата, определяне на тежестта на заболяването, рискови фактори и възможности за лечение.

Основната тежест на обзора пада върху проучванията на честотата на амблиопията по света и в България. При анализирането на данните от световната литература се подчертава многократно, че не е приета единна класификация по отношение на критериите за поставяне на диагнозата, което е и основната причина за получаването на толкова противоречиви резултати по отношение на честотата на амблиопия в различните периоди и различни страни. Отделни проучвания в България в повечето случаи не дефинират ясно диагнозата „амблиопия”, като не определят точни критерии, а по-скоро отчитат „намаленото зрение” като основен фактор за развитие на заболяването. В тях не са посочени данни за вида и тежестта на амблиопията. Литературният обзор завършва с анализ на

ефективността на скрининговите програми за зрителни нарушения при деца и конкретно на скрининга за амблиопия. Изводите от него са 14 на брой, като основните от тях, които водят до целта на дисертационния труд са че в България няма достоверни епидемиологични данни за честотата на заболяването и че страната ни е една от малкото страни в Европа без функционираща програма за скрининг на зрителните нарушения в детска възраст.

Целта на дисертационния труд е да се изследва и анализира разпространението на амблиопията в шестте статистически района на България и да се определи средната стойност на честотата на амблиопията в България. За постигане на поставената цел са дефинирани 7 задачи.

Още в началото на глава „Материал и методи“ са определени точни критерии, по които е дефинирана амблиопията и тежестта на заболяването, което дава възможност да се направи достоверна статистическа обработка на резултатите. Описани са подробно методите на изследване в различните възрастови групи, дадено е описание на дизайна, графика и местата на извършване на профилактичните прегледи. Подчертано е, че както и при другите профилактични прегледи на деца е поискано информирано съгласие от родителите за извършване на прегледа. Проучването обхваща 3540 деца във възрастовата група между 4 и 10-години, като изчислението на обема на извадката за всеки от шестте статистически района на България и за страната като цяло е направено спрямо очакван според световните литературни данни дял на болните от 5%.

Резултатите и обсъждането по тях са дадени заедно, което прави изложението стегнато и логично. Те са разпределени в седем части съответно на поставените седем задачи.

Резултатите от проведеното проучване показват, че 4,94% от децата на възраст между 4 и 10 години в България имат амблиопия. Тези стойности са над средните за Европа (3,67%), както и над средните, докладвани в световен мащаб (1,75%). Установено е, че съществува статистически значима разлика между двете възрастови групи - в предучилищната възрастова група (4 - 6-годишни) този процент е 6,5% срещу 4,3% в началната училищна група (7 - 10-годишни). От представените резултати за отделните райони правят силно впечатление две неща:

- Съществува значителна разлика между честотата на амблиопия в различните райони на страната.
- Съществува разлика между честотата на амблиопия в двете възрастови групи, от които най-значима е тази в СЗ район - 8,1% в предучилищната група срещу 0,8% в училищната. Това категорично

се дължи на няколкогодишните профилактични прегледи, проведени в този район от специалисти и специализанти от Александровска болница.

По отношение на разпределението на амблиопията по тежест на заболяването проучването дава сходни резултати за всички райони на страната - с най-голяма честота е представена леката амблиопия (най-добре коригирана зрителна острота между 0,6 и 0,8), следвана от средната (най-добре коригирана зрителна острота между 0,3 и 0,5) и с най-малка честота е тежката амблиопия (най-добре коригирана зрителна острота по-малка или равна на 0,2). Резултатите според вида на амблиопията показват най-висока честота на рефрактивната амблиопия - 4,47%. Това съответства на данните от литературата в наши и чуждестранни публикации. За разлика от резултатите на чужди автори, д-р Дикова намира близка честота на едноочната и двуочна амблиопия – съответно 2,9% срещу 2%.

Цялостният анализ на състоянието на разпространението на амблиопията по райони в страната показва, че съществува пряка зависимост между социално-икономическото развитие на съответния регион, развитието на транспортната инфраструктура (в частност възможността за достъп до специализирана медицинска помощ на населението), финансовите възможности на населението, провеждането на организирани профилактични очни прегледи и разпространението на заболяването сред децата. Пряко свързани с тази констатация са следните данни:

- 55,4% от пациентите с амблиопия са били диагностицирани за първи път при проведените прегледи
- За 54,9% от прегледаните деца това е бил първи преглед при офталмолог

В края на дисертацията са направени 7 извода по отношение на честотата на амблиопия в България, честотата на заболяването в различните области на страната, честотата в различните възрастови групи, при различните степени на тежест, причините за настъпването на заболяването, едноочно или двуочно засягане, както и извод по отношение на обхващането на детската популация от здравната система.

Резултатите от проучването са с голямо значение за развитието на практическата офталмопедиатрия и разработването на стратегия за опазване на детското зрение в България.

За най-ценни от приносите намирам тези с научно-приложен характер, които дават статистически достоверни резултати за честотата, честотата по райони, вида и тежестта на амблиопията в страната.

Дисертантката е представила автореферат според изискванията на МУ София и необходимия брой публикации.

Заключение: Представеният дисертационен труд по актуалност на темата, обем на включения материал, начин на оформяне на дисертацията, както и свързаните с нея публикации, напълно отговарят на изискванията на МУ София за придобиване на образователната и научна степен „доктор” и предлагам на уважаемото жури да я присъди на д-р Стела Петрова Дикова.

10.08.2018 г., София

Рецензент:

Проф. д-р. Ива Петкова, д.м.

